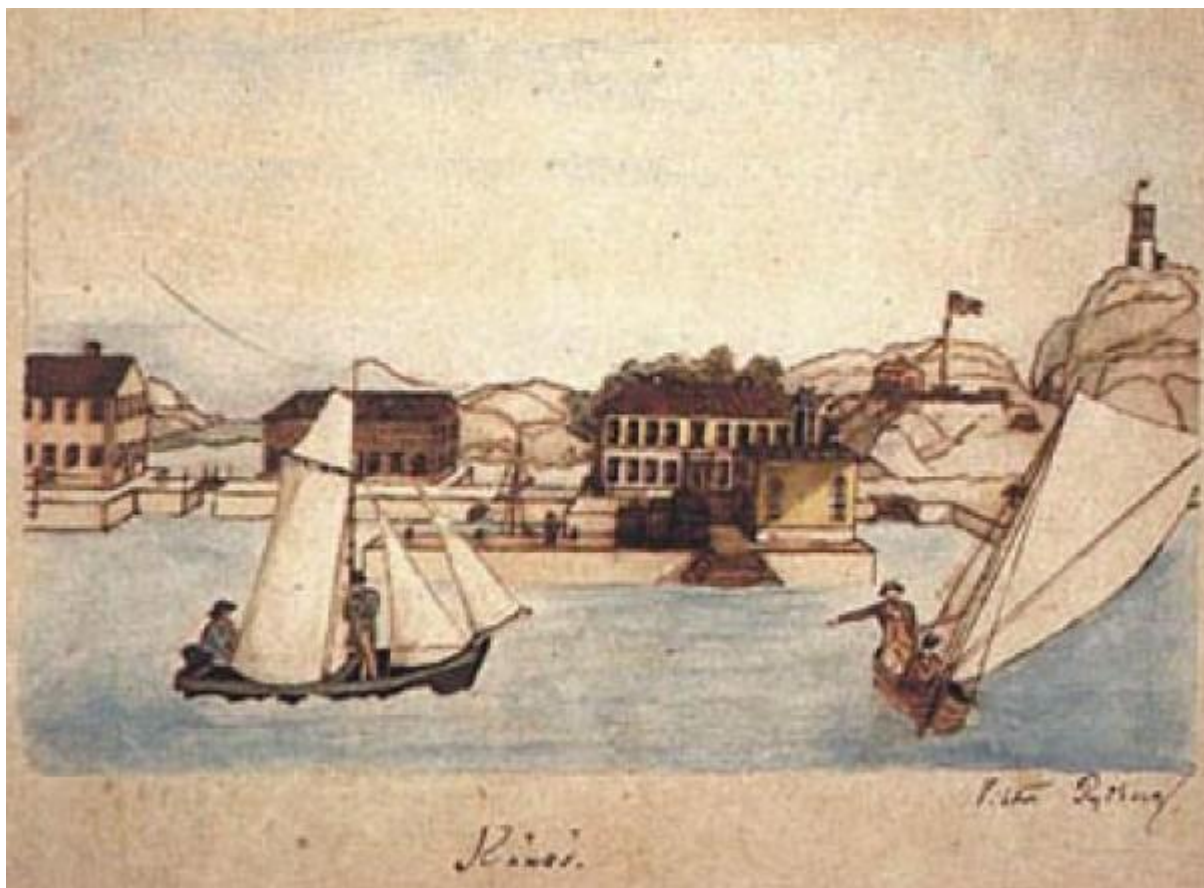

VIKTORIANA

elektroniska nyheter från Viktor Rydberg-sällskapet
2013:3 (september)

Som en avskedshälsning till sommaren 2013 återger vi här Rydbergs akvarell över [Känsö](#), en ö i Göteborgs södra skärgård som främst är känd för sin karantänsinrättning. Rydberg tillbringade somrarna 1852 och 1853 där, eftersom han var informator åt sönerna till inrättningens ekonomiansvarige. I augusti 53 bröt koleran ut, och karantänen trädde i funktion; följden blev att Rydberg tvingades bli kvar även över hösten och vintern. Kanske var det för att fördriva tiden som han tog till penseln. Till vänster ses pestsjukhuset, till höger Känsö torn, i mitten chefshuset, och framför det världens enda bevarade parloir: ett hus med ingångar från båda sidorna där man kunde tala med karantänssatta personer genom dubbla järngaller och en ridå av svavelångor.

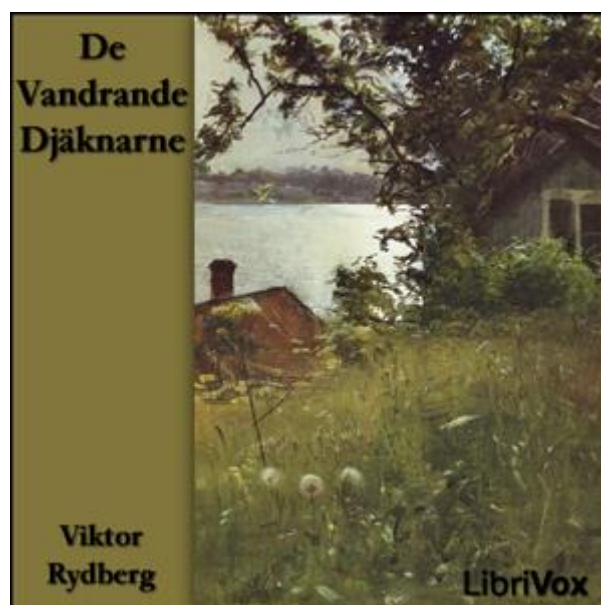
Akvarellen finns på Göteborgs universitetsbibliotek.

I karantänens gästbok skrev Rydberg ner ett poem, som senare dyker upp i hans listor över verk som skulle fullbordas eller revideras, men som aldrig når fram till hans tryckta samlingar:

*Våg, som här vid mina fötter svallar,
bilden af ett mänskolif du är!
Stormen vräker dig bland nakna hallar,
du får följa, hvad hans röst dig kallar,
han dig födde och han dig förtär.
Och när utan mål du länge farit,
rytande men lika maktlös slaf,
tills du bruten sjunker i din graf,
hvem kan sedan spåra hvad du varit?
Samma öde han, som du, fått vandra,
följes evigt utaf nya andra.*

Rydbergsblogg

Mikael Mosesson, som på sitt förlag Mimer gett ut flera Rydbergsvverk, driver sedan en tid även en Rydbergsblogg (<http://victorydberg.blogspot.se/>). Bland de senaste inläggen hittar man ”Rydbergs världsbild håller än”, ”Rydberg i populärkulturen” och ”Rydberg som bildkonstnär”; det sistnämnda inspirerade mig till inslaget ovan. Mikael's musikintresse speglas i många av inslagen; bland annat hittar man ”Skogsrået” i tonsättning både av Sibelius och den tyska gruppen Geplärr. För den bildintresserade finns en samling scannade vykort på Ekeliden, samt den mig veterligt första ”omslagsbilden” till *De vandrande djäknarna* – nämligen till den fria ljudboksupplagan från LibriVox .

Faustöversättningen

Att publiceringstjänsten DejaVu:s utgivning av Rydbergs verk (se *Viktoriana* 2013:2 och 2012:3) nu hunnit fram till Goethes *Faust* kunde man läsa på Mikael's blogg redan i maj. Rydbergs översättning kom 1876 och anses ha bidragit till att han året därpå valdes in i Svenska akademien. Pris 159 kronor på Bokus, 129 på Dejavus hemsida.

Avhandlingsrecension

Fakultetsopponenten Andreas Nybloms recension av Andreas Hedbergs avhandling *En strid för det som borde vara* har nu publicerats i *Samlaren. Tidskrift för svensk litteraturvetenskaplig forskning*, vol. 133, 2012, s. 320-329. Den har däremot inte ännu lagts ut på nätet; kanske tillämpar tidskriften någon form av fördröjning.

Fågelskådning

Vid omläsningen av avhandlingen hittar jag (i not 433 på s. 233) en anmärkning som jag finner typisk för dess visuellt observante författare: ”På titelbladet till förstautgåvan till *Vapensmeden* finns dessutom en vinjett föreställande en mindre fågel på en gren”. Ja, det gör det faktiskt (fast jag aldrig sett det). Varför sitter den där?

I allmänhet, menar Hedberg, signalerar romanens många och noga namngivna fåglar en rörelse mot naturens kronotop, bort från den instängda idyllen. Men just för titelbladets anonyma pippi kan jag tänka mig en annan förklaring. I kapitlet ”harpolekarens aftonbön” får Svante harpolekare, enligt en vanlig uppfattning, formulera Rydbergs egen poetik:

”Lägg på mina läppar de ord, som främja mandom, heder, godhet hos mitt folk och låta evighetsbilder hägra på dess väg mot målet bakom årtusendena. Hvarför, om ej för det, gaf du syndiga menniskor en gåfva, som endast skogens skuldlöse sångare vore värdige?”

”Skogens skuldlöse sångare” – formuleringen påminner oss om att sångfåglar på 1800-talet var en standardmetafor för poeter. Och skalden Rydberg hade, innan han hösten 1891 publicerade prosadikten *Vapensmeden* och den andra diktsamlingen, tigit nästan ett decennium. Öppnar näbben och sjunger ut – är det inte just vad vinjettfågeln gör?

Nytt från eMarknaden

I förra numret av *Viktoriana* nämnde jag att förlaget Telegram bjudit under konkurrenterna Bonniers och Mimer med en e-boks-upplaga av *Singoalla* för bara 29 kronor. Nu har Mimer kontrat med att sänka priset på sin *Singoalla* (som i motsats till de andra är illustrerad); samtidigt har *Tomten* brutits ut till en separat publikation.

Singoalla har för övrigt också förekommit i [Utbildningsradion](#), under rubriken Alla tiders klassiker.

Och nu blir det avbrott för reklam

Singoalla, Sveriges mest älskade sommarkex, har hämtat inspiration från somrig päronglass i strut och lanserar nu sommarens nya smak Singoalla Päronglass! Det är ett knaprigt kex med knäckig smak av glassrån och en krämig fyllning med sötsyrlig smak av päronglass.

Sommaren är äntligen på väg och så även de många mysiga fikastunderna. Glass är den ultimata sommarnjutningen som älskas av både barn och vuxna. Singoalla Päronglass kombinerar svenskarnas populära päronglassmak med ett sprött kex som smakar glassrån.

Med en kombination av sött och syrligt är nya Singoalla Päronglass en vidareutveckling av Singoallas frukt- och bärsmaker och bidrar till en somrig och glädjefylld fikaupplevelse. Singoalla är en storsäljare som har en given plats på fikabordet och vi tror mycket på vår nya smak, säger Johanna Freijd, produktchef på Göteborgskex.

Singoalla Päronglass är ett runt kex i samma storlek som övriga Singoallaprodukter, men mönstret, smaken på kexet samt fyllningen skiljer sig åt. Kontrasten mellan den krämiga fyllningen och det knapriga kexet gör att det blir precis som päronglass i strut fast på Singoallas vis. Kakorna förpackas i ask, precis som Singoalla Cheesecake Jordgubb.

Tidigare Singoallaupplagor:	1964	Hallon
	2005	Citron/Lime
	2009	Lakrits
	2011	Blåbär & Vaniljsmak
	2012	Cheesecake Jordgubb

Minnesvärt och hotat

[Minnesvärt](#) är en folkbildande blogg som inledde sin verksamhet med att varje dag under augusti 2013 beskriva ”en svensk kulturpersonlighet som har fallit eller riskerar att falla i glömska, inte minst bland personer som är födda efter 1980”. Bidraget om [Viktor Rydberg](#) skrevs av Agneta Hallin. Bland andra hotade kulturpersonligheter hittar man Lasse O’Månsson, Ellen Rydelius, Gunnar Mascoll Silfverstolpe, Hasse Ekman, Sara Lidman, Olle Adolphson, Elise Ottesen-Jensen och Sven Stolpe. Men att Tage Danielsson skulle riskera att glömmas – det kan väl bara inte vara sant? En ny bildningsdrive planeras till januari 2014; den som vill skriva och brinner för något mossigt kan kontakta bloggredaktörerna.

Konnässör om athenaren

På bloggen [literature connoisseur](#) skriver Andreas Creutz texter om texter. Den 26 juli skriver han intressant om *Den siste athenaren* – läst i Litteraturbankens e-version av 1859 års upplaga.

Rydbergianasamlare

har nu chans att göra ett klipp: för bara 1750 kronor (lite mer än 200 per sida) kan man från Mats Rehnström komma över ett exemplar av litteraturhistorikern Henrik Schücks sällsynta parodi på *Segersvärdet*, Rydbergs första publicerade försök att återberätta germanernas mytiska epos.

(SCHÜCK, HENRIK) Segerhjaltet.

Ett försök att för menige man å daga lägga kärnan af Nordens gudalära af R. V. Uppsala, Almqvist & Wiksells boktryckeri, 1884. 8 s. Häftad. Mycket lätt bruntonad. Med J. O Wedbergs signatur och sannolikt ur Jean Jahnssons bibliotek. Bra ex. ur Gunnar Brusewitz bibliotek.

Segershjaltet, av Rehnström beskriven som ekivok, trycktes bara i 35 exemplar för utdelning i bekantskapskretsen. Innehållet sipprade ändå fram till Rydberg, som blev djupt sårad och avskydde Schück under resten av sitt liv. *Segersvärdet* publicerades i början av 1884 i *Ny svensk tidskrift*, och lite senare även i Danmark; men en planerad svensk utgivning i bokform blev inte av, kanske på grund av Schücks insats. Någon anledning att beklaga detta finns inte; istället fick vi *Fädernas gudasaga* (1887), en klart bättre produkt, där bland annat de för Schück så löjeväckande arkaismerna tonats ner till rimliga nivåer. Intresserade kan vända sig till [antikvariatsföreningens hemsida](#). Men skynda – rätt som det är har jag ändrat mig och köpt den själv.

För 150 år sedan

Tidskriften hade funnits i Simon Warburgs drömmar under flera år, men det är först under sensommaren 1863 som drömmarna börjar ta konkret form och bli synliga i dokumenten. Allra först i korrespondensen mellan S A Hedlund och

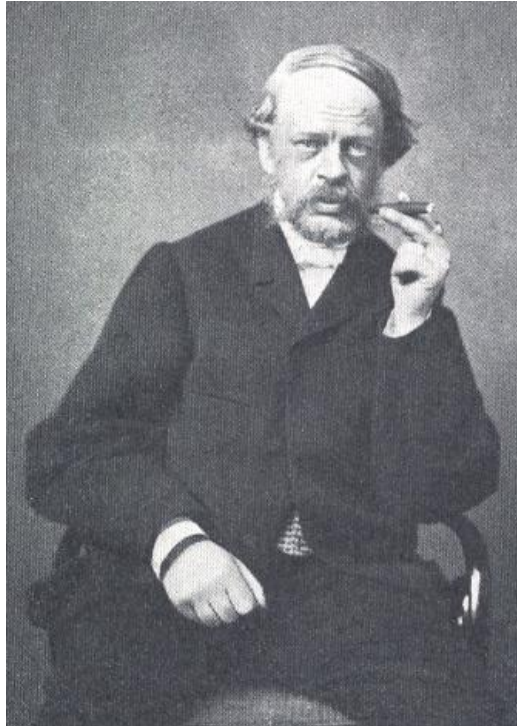
Oscar Patric Sturzen-becker. Sturzen-becker, som ni kan läsa om i [Svenskt biografiskt lexikon](#), hade gjort sig känd på 1830-talet som en mångsidig och flyhänt litteratör men framför allt som en underhållande och uddig politisk kåsör i den liberala pressen. De senaste 20 åren hade han använt sina bästa krafter i skandinavismens tjänst, långa tider bosatt i Danmark. Sommaren 1863 återvänder han desillusionerad till Sverige: alla ansträngningar har varit förgäves, allt var bara en fix idé. Nu vill han (skriver han till Hedlund 26/8) bara ”leva alldeles obemärkt, helst glömd av alla, och fullborda mina arbeten, först och främst de nya större poemer, med vilka jag har den äregirigheten att trots allt skapa mig ett litet minne i vår litteraturhistoria”. Fast Hedlund har i sitt brev (som inte bevarats) kommit med ett förslag som inte verkar helt ointressant, ja som får honom att genast lova sin medverkan. Han har länge varit övertygad om att just något sådant behövs, och nu har han också hört förläggare i Stockholm säga samma sak. Men han måste få veta mer om hur de har tänkt sig saken – åtminstone vilket innehåll som planeras för det första numret. Beträffande huvudlinjerna håller han med: förebilden bör vara den franska elittidskriften *Revue des deux mondes*, inte de mera lärda och tråkiga engelska reviewerna. Det är viktigt att *allt* skrivs populärt, även de vetenskapliga artiklarna, och det måste även finnas lättare gods, i stil med ”deux mondes” romanavdelning.

Den 16/9 skriver han igen, nöjd med beskedet han tydligen fått. Ja, de får gärna använda hans namn i marknadsföringen. Ja, honoraret är OK; om det så behöves skulle han skriva gratis. Ja, det planerade innehållet blir bra, förutom att det saknas något från Hedlund själv. ”Vi äro i alla fall från början så få, att hela kompaniet borde stå uppställt och uppsträckt vid första revyn”. Och ja, han skall försöka leverera sitt bidrag till första numret i tid; det största problemet är hans kaotiska bostadsförhållanden.

Hela kompaniet, besättningen som skall bemanna *Svensk månadsskrift för fri forskning och allmän bildning*: det är alltså fyra man. Rydberg och Warburg (Sturzen-becker tycks lägga störst vikt vid den förste, antingen det beror på informationen han fått från Hedlund eller på att han känner till hans namn sen förut, se min uppsats i [Veritas 2005](#)). Sturzen-becker själv, vars insats kommer att ligga på den sida som *inte* lyfts fram i tidskriftens titel, det lätta och underhållande. Samt i bakgrunden Hedlund som pådrivare och stödperson.

Sturzen-becker hoppas att han snart får tillfälle att möta de båda unga männen över ett glas claret, helst kompletterat med en god cigarr. Hedlund å sin sida tar genast itu med det praktiska. Redan 18/9 publicerar *Handelstidningen* ett upprop riktat till ”Göteborgs samhälle” (dvs stadens rika donatorer) och undertecknat både av Hedlund själv och av landshövdingen. Titeln är ”ett skatbo för en poet”, och målsättningen är att bidra till att lösa Sturzen-beckers bostadsproblem och realisera vad *han* drömmer om: ett eget litet hus i närheten av Sundet. Nu blev

resultatet visserligen inte mer än 1146 kronor (multiplicera med 50 eller 100 för ett ungefärligt nuvärde), men det var i alla fall mer än dubbelt så mycket som honoraren för de nio bidrag Sturzen-becker kom att skriva för månadsskriftens enda årgång.

I en självbiografisk skiss för en dansk tidning skriver Sturzen-becker 1862: ”Han beklagar, att Norden ännu inte har fått sin Victor Emanuel; dess Cavour går sedan länge och väntar med cigarren mellan två fingrar, eller skriver feuilletoner för att fylla ut tiden...”. Victor Emanuel var den kung under vilken Italien nyss hade enats; Cavour var den politiker vars ansträngningar hade lett dit.

Viktoria utkommer fyra gånger om året.
Redaktör: Tore Lund (tore.lund@telia.com)
som också ensam ansvarar för innehållet.